

سالگرد وفات سید عظیم شیروانی از مشاهیر جمهوری آذربایجان

عظیم شیروانی در سال ۱۲۱۴ در شهرستان شماخی متولد شد؛ هفت سال داشت که پدرش را از دست داد و به داغستان رفت و در کنار پدر بزرگ ملاحسین به تحصیل مشغول شد و در سال ۱۲۶۹ درگذشت.

به گزارش آران نیوز: سید عظیم شیروانی در سال ۱۲۱۴ در شهرستان شماخی متولد شد؛ هفت سال داشت که پدرش را از دست داد و به داغستان رفت و در کنار پدر بزرگ ملاحسین به تحصیل مشغول شد و در سال ۱۲۶۹ درگذشت. به روایتی دیگر سید عظیم در سال ۱۲۵۱ هـ. (شمسی ۱۲۱۴ - میلادی ۱۸۳۵) متولد در سال ۱۳۰۵ هـ. (۱۲۶۷ ش. - ۱۸۸۸ م) در ۲۱ ماه رمضان در سن ۵۳ سالگی در گذشت. ناصح شیروانی مرثیه‌ای در فقدان او سرود:

قان آغلا گوژوم! سرور دؤران گئتدی،
سر دفتر اهل فضل و عرفان گئتدی.
افسوس، او شاعیر و ادیب و کامیل،
احبابین ائدیب زار و پیریشان گئتدی.
آئینه اوقات ایدی اول ذات شریف،
سنگ اجل ایله سیندی، الان گئتدی.
حئیرتدهیم، ای خاک! نئجه سیندیردین،
آغوشونا تا او بحر عمان گئتدی.

سید عظیم شیروانی پس از پایان تحصیلات به مکه سفر می‌کند. در اثنای این سفر است که این قصیده معروف را برای محمد می‌سراید:

فدا بو آستانین خاکینا جان، یا رسول‌الله!
کی اهل درده دیر بو درده درمان، یا رسول‌الله!
شغل و پیشه

سید عظیم بعد از سفرهایی که انجام می‌دهد در شهر شماخی مکتب‌خانه باز می‌کند و از طریق مکتب‌داری امرار معاش می‌کند. پیش از مکتب‌داری نیز مدتی در سرای تجار، کاتب بوده‌است. او هیچ گاه وضعیت مالی مناسبی نداشته‌است. خودش چنین می‌گوید: چوخ ائتدیم دهرده هر کارا خیدمت، گهی خان، گهی تجارا خیدمت. بیریندن اولمادی رفع ملالیم، کئچیندی مؤحت و عُسرته حالیم. کار اصلی سید عظیم، مکتب‌داری بوده‌است. به نحوی که مورد ستایش اهل فن و معاصران زمان خود قرار می‌گیرد. او شبیه کاری که میرزا حسن رشدیه در تبریز در تصنیف کتاب درسی انجام داد، در شهر شماخی به انجام رسانید و از طرف حکومت وقت مسئول تدریس در مکتب‌خانه شد. فریدون کؤچرلی در این باره چنین می‌نویسد: «مرحومون ترتیب ائتدیگی کیتابچادان، بیر نوسخه‌سی اوژ دستخطی ایله یازلمیشدیر. . . بو مجموعه اوچ دفتردن عیبارتدیر: اولینجی دفترده یازلیبیدیر: شیخ سعدی‌نین گولوستان و بوستان کیتابلاریندان و بعضی حکمانین اثرلریندن، ساده و آچیق تورک دیلینه ترجمه اولونموش نصیحت‌آمیز حکایه‌لر. ایکینجی دفترده همچنین بو قیسم حکایه‌لردن و ۵۱ اوْیود و نصیحت‌لردن عمله گلیر. اوچونجو دفترین مندرجاتی نظم ایله یازلمیش اخلاق و اطوارا دائر تمثیلرلدن عیبادتدیر. بونلاردان علاوه، بیر پارچا خیرداجا مضحکه‌لر و گولمه‌لی حکایه همین دفترده یازلمیشدیر کی اونلارین حیصّه‌سی و نتیجه کلامی دوروست و صحیح ایسه‌ده، اوژلری تعلیم ایچون یازاماز. بو مضحکه‌لردن و گولمه‌لی حکایه‌لردن باشقا، اوچونجو دفترده بیر نئجه گوژل غزل. . . و بیر پارا قیطعه‌لر و رباعیات یازلمیشدیر.» بر اساس اسناد و مدارک دولت روس در سال ۱۸۷۷ م. (۱۲۵۱ ش.) او را در شهر شماخی به تدریس شرعیات و لسان ترکی منسوب کرد. او تا آخر عمر به مدت ۱۵ سال در این مدرسه تدریس کرد. عاصی قارا باغی به همین مناسبت شعری، خطاب به سید عظیم می‌گوید: شنیده‌ام که به پیری کشیش دیر شدی، خوشا به حال شما، عاقبت به خیر شدی! سید عظیم در طی این ۱۵ سال به انواع آزار و اذیت‌ها از سوی دولت روس گرفتار شد. بارها او را برای استنطاق به شهر تفلیس احضار کردند. در یکی از این سفرها که به تفیس داشته‌است، در شهر گنجه به زیارت مزار نظامی گنجوی می‌رود و این رباعی را می‌سراید: ای شیخ نظامی! ای نظامی داغیلان، ای گنجه‌ده عزّ و احتشامی داغیلان! اولمو یوبودور سنینله من کیمی عالمده، بئیتی،

فعالیت مطبوعاتی

سید عظیم شیروانی با مطبوعات زمان خود همکاری داشته‌است. از آن جمله می‌توان به مجلات اکینچی، ضیا و کشکول اشاره کرد. او بیش از همه به مجله اکینچی علاقه داشت. صاحب امتیاز این مجله حسن بیگ زردابی (۱۸۳۷-۱۹۰۷م.) یکی از دوستان او بوده‌است. سید عظیم خطاب به حسن بیگ زردابی گوید: ای حسن بیگ، معلم دانا! ای ائدن اهل عالمی احیا! ای چاتان عالمه صفا سندن، ائيله‌ایر سید التجا سندن، کیم بو مکتوبو کیم خیالیمدیر، اهل قفقازا عرض حالیمدیر، انده‌سن چاپ، ای گوزوم نورو! تا اولاً روزگار مشهورو.

آثار

کلیات دیوان عظیم شیروانی در سالهای ۱۳۱۲ و ۱۳۱۵ هجری قمری در تبریز به خط میرزا احمد بصیرت در دو جلد به چاپ رسید. وی ترجمه‌هایی از اشعار سعدی، مولانا، فضولی و جامی به زبان ترکی داشته و از اشعار این شعرا استقبال نموده. او به زبان‌های ترکی، عربی، فارسی اشعارش را می‌سروده و بیشتر در اشعارش از هجران، ستم فلک و طعنه‌حاسدان شکایت داشته.